

AKATALPA

Ocak 2022 - Sayı 265

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Serap Aslı ARAKLI

AHŞAP

doğacak kızıma

Yalnız mıyım, biraz
ahşapla konuşan
yalnızdır biraz
bu biraz da
başkasında konuşup
kendinde susması şairin
yassı durup yaşlı oturup

Küçük bir kız çocuğuyum
susar birinin ağzında
sıkılmam da gönenmem de
şiir sayesinde--
ah benim ahşap ve dantel hallerim
annelik tığm ve kalemin dindiği yerde

Hurma ağacı bir çığlıktır anne olana
gözleri derin sevgilim, erkencim
aşk da evlilik de bir ağaca yaslanmak ya
tende ve kalpte birikenlerin toplamı dünya
ölüme dek tanış ve تنها olmak...

En güzel dünya yalanı bu olsa gerek:
aşk kan külü gövdemde
kan gülü!

Madenler, 19 Aralık 2021

Erdoğan KUL

BAŞLANGIÇ DÜĞMESİ

çekiliyor rengi günün
eski dağılmış ağzına

dirim ve yol
tam ortadan
ikiye çatlanmış düğme

düşünen boşluk kesiyor
boyu boyunca o yazı

anlıyorsun hiçbir şey
kendinden başlamıyor

Nurgül ÖZLÜ

MELEKLİ KOLYE

yanığımda sonbahar güneşi
susturamıyorum içimi
besleniyorken hazin bir sızı
su içinde kalmış yel

diyelim ki çıktım iç denizimden
üzgünce silinirken
geçmişe takılır ellerim
kim gelirse söz vereceğim gölgemi
unutulmayı bekleyen
kıymetsiz cevherimi

sinekler çalmışlar taşımı
koynuma girmeden kurumuş dere
melekli kolye bir baş dönmesi
incecik ısrarım aldırmaş
aldanır boynum kalın zincirine
uzattım ellerimi derdimi unuttur bana
ağır sessizlikle üfle
aç yapraklarıma

akşam iniyor sisli kaleye
tedirgin gerçeğimle

Ertuğrul TIRYAKI

NE NE NE

I.
ne soğuk insanlar vardır
içinde güneş saklı

II.
ne çok hayal kurduk
şehirler dolusu

III.
ne çok düşünüyoruz
bir el uzatımı mesafeden

Ekrem Acar, Hüseyin Alemdar, Serap Aslı Araklı, Sadık Aslan, Süreyya Ş. Aydınhan, Naci Bahtiyar, Ali Asker Barut, Murat Dalgın, Rabia Deveci, Öztekin Düzgün, Hasan Efe, Osman Serhat Erkekli, Emre Erol, Uluay Koçak Güvener, Nihan Işiker, Erkan Kara, Muammer Karadaş, Levent Karataş, Zabit Karaköse, Erdoğan Kul, Meriç Öz, Nurgül Özlü, Hüseyin Peker, Mehmet Rayman, Işıl Salman, Halil Şahan, Güzin Y. Şahinler, Şerif Temurtaş, Şerif Tezgörenler, Ertuğrul Tiryaki, Yeprem Türk, Mevlüt Yavuz.

WALT WHITMAN'DAN ÖNCE KARACAOĞLAN: ELİF

Halil ŞAHAN

*İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif, Elif diye.
Deli gönül abdal olmuş,
Gezer Elif, Elif diye.*

*Elif'in uğru nakışlı,
Yavru balaban bakışlı,
Yayla çiçeği kokuşlu,
Kokar Elif, Elif diye.*

*Elif kaşlarını çatar,
Gamzesi sineme batar,
Ak elleri kalem tutar,
Yazar Elif, Elif diye.*

*Evlerinin önü çardak,
Elif'in elinde bardak
Sanki yeşil başlı ördek
Yüzer Elif, Elif diye.*

*Karacaoğlan eğmelerin
Gönül sevmez değmelerin,
İliklemiş düğmelerin,
Çözer Elif, Elif diye.*

(Karacaoğlan)

Elif şiiri, bir sevda, hatta kara sevda eğretilmesiyle (metafor) başlıyor. Sevdalanmak; kendinden geçip yollara dökülmüş bir dervişe benzetiliyor.

Şiir; Elif'in bedensel ve davranışsal özelliklerini betimleyen eğretilmelerle sürüyor. Örneğin Elif'in, yavru balaban bakışlı, yayla çiçeği kokuşlu, hırçın olduğu; ak elleriyle yazı yazdığı, yeşil başlı ördeğe benzediği imgesel ve sessel öğelerle veriliyor. Son dörtlükte ise, incelikli bir düzdeğişmece ile, örneğin düğmelerin çözülüşü söylenerek, bunun sonunda gerçekleşecek sevişme anlatılmış oluyor.

Günümüzden üç yüz, dört yüz yıl önce yazıldığı sanılan bu şiir, döneminin hem şiir hem aşk anlayışını yansıtmaktadır. Eğretilme ve düzdeğişmeceleri genellikle doğadan alınmadır. Karacaoğlan bir göçebe ozanı olduğuna göre, bunda şaşılacak bir yan yok elbet. Ancak "Elif" şiirinin kişisi Elif'in kimliği konusunda, şiirde bazı belirsizlikler ve çelişmeler var gibi geliyor bana. Örneğin Elif için, "Yayla çiçeği kokuşlu" deniyor. Bu, Elif'in göçebeliğini çağırıyor. Dördüncü dörtlükte ise, "Evlerinin önü çardak" deniyor. "Ev" sözcüğü, yerleşikliği imliyor doğal olarak. Bu bir çelişki sanırım.

Şiirde başka çelişmeler de söz konusu. Üçüncü dörtlükte, "Ak elleri kalem tutar, / Yazar Elif, Elif diye." deniyor. Elif'in yaşadığı dönemin koşulları ve kadın oluşu düşünülünce okuma – yazma bilmesi kuşku yaratıyor. Kadınların eğitim görmeleri günümüzde bile sorunlu. Yaşamı yaylakta ve kışlakta geçen Elif, okuma – yazmayı nasıl öğrenmiş olabilir?

Ben burada Karacaoğlan'ın kadınlarla ilgili bir dileğini dile getirdiği kanısındayım. Dört yüz yıl önce Karacaoğlan kızlarını okutunuz demeye getirmiş bence.

Son dörtlükteki bir sözcüğü de irdelemek istiyorum: "Gönül SEVMEZ değmelerin" deniyor. "Sevmez;" sözün gelişine uygun değil bence. Değmeleri sevmese, düğmeleri niye çözsün ki Karacaoğlan.

Şerif TEMURTAŞ

KARLAR DÜŞERKEN SAÇLARIMA

kıştırdı kalbimize ayaz yağdıran
ah ülkem çingıllar gözlerimden çıkıyor
tükendi sabrın ince teli

geçtim uçurum dibinden
döndüm yarına hayat güzel
sabır kırık bir kırlangıç kanadı
yaşamak bir çöl sessizliği

astım azık torbamı bir ağaç kertiğine
kuzuların süt sessizliği
gece bulutları geçiyor tepeden
kör uykulardayken ortalık
ağlıyor yağmurlar kara toprağa

ötede bir çoban
kavalının isyan sesinde
kederine yurdunun
kederine hayatının ağlamakta

ağlamak bir çöl kimsesizliği
yaşamak bunca ağırken yurdumda

Aralık 2021, Salihli

Sanırım şiirin burası yıllar içinde bir ahlak sansüründen geçirilmiş. Bence o "sevmez" sözü, vaktiyle "sever" idi kesin.

Şiirin ve kişinin adı olan "Elif" sözcüğüne de değinirim. "Elif", bilindiği gibi Arap alfabesinin ilk harfi. İnce ve uzun bir harf. Bu ad, anlığımızda (zihin) Elif'in de ince, uzun bir kız olduğu algısını oluşturuyor. Oysa şiirin ikinci dörtlüğünde Elif, "Yavru balaban bakışlı" diye betimlenmiş. Balaban; iri, tombul anlamındaymış.

Evet, Karacaoğlan'ın dolaşım alanını göz önüne aldığımızda, Elif'in bir Yörük kızı olduğu anlaşılıyor. Yörük kızları, doğayla savaşabilecek yapıdadır; güçlü ve toplu. Kendim de Yörük olduğum için biliyorum, köyümüzde güzel kadın yerine acar kadın sözü kullanılırdı. Acar; etli butlu ve de güçlü kuvvetli demektir. Bir kıza şaşkın dendiğinde de, onun zayıf ve çirkin olduğu anlatılıyordu.

Karacaoğlan'ın yaptığı betimlere göre, Elif güzel bir Yörük kızı. Karacaoğlan'ın aklını başından almış. Ona iliklediği düğmeleri çözdürüyor. Bu gösteriyor ki, Karacaoğlan'ın buradaki aşkı cinsel niteliklidir. Zaten birçok şiirinde bu nitelik vardır onun, ama incelikli eğretilmelerle kösnüllüğü gizlenmiş olarak. O, Walt Whitman gibi salıvermez kendini. Şu dörtlüğüne bakalım ozanımızın:

*Çağır Karacaoğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır
Yiğit sevdiğinde soğur
Sarılmayı sarılmayı.*

Bence Karacaoğlan, insanlara sevişin diyor. Onu bunu kafaya takıp da sevgilinizi boşlamayın anlamı var bu dörtlükte. Walt Whitman gibi cüretkâr değil sözleri, ama aynı kapıya çıkıyor: Sevişin.

Bu iki şaire göre, sevişmek kutsaldır. Yaşam üreten bir etkinliktir. Değeri bilinmelidir.

SEVDİKLERİM

sevdiğim çok şey var
örneğin uzun yolların dönemeci
yarım kalan işlerin parlayan gözleri
ilmeğin içinden geçirdiğim taylorları
türkü söylemeye kalktığım günleri
bir bir sayabilirim size

kuşların üstünden sevdim
önümde duran ağaçların dallarını
gök yazıdan çevirdim düşlerimi
alçaktan uçan kırlangıçların eğimi
hep aynı yerden bağladım
kopan ipliğimi

gelişim gidişim onun için
bir yol gibi görünse bile
daha çok yakınım nehirlerle
yüreğim yağmur topluyor
yüzüne soyduğum gece
şimdi süzme yoğur torbasıyı
acı sularımı verdiler
ağaçların dibine

günlerimizi
bir çıkın içinde sunuyoruz
yardım eliyle soyduğumuzu duyunca
düşüyor su içtiğimiz testinin kulpu
sıra gelmiş gökteki yıldızları yoluma
çavdar başağı göçmen kızın kaşları
sımsıkı duruyor gen tarla

toprağından uzaklaşıyor acımız
ay geceden uğrun bayırın kara turpu
bize kalan solan renklerin kaşıntısı
salladığımız beşikler bir köşede kaldı
bildir kuru soğan bu sene semiz otu
bize yar olmadı yine

İSYAN

Kalplerde kir, parmak kalınlığında
Çamaşır suyundan çıkmış cümleler
Yüzlerde şavkırken, ceylan pozları
Çakal silueti, gölgelerinde
Kibirli acizler, posta bürünmüş
Irgat çıkımına has, yokluk gibi
Eskitme laflarla, yıpranmış diller
Yüzsuyunda eritilmiş muhabbet
Törpülenmiş adamlar arasında
Ruhsuz mabetlerde Tanrılarına
Fabrikasyon ibadetler sunarlar
Apseli duygular, arsız yüzlerde
Zamanın yırtılmış haya perdesi

İsyan ayrık otu, sarmış bünyemi
Beni bu halimle gömmeyin emi

BİR GÜN

Gönlüm, bir gün sendeyim
Yoksa bir müzikte miyim?
Belki hacdayım
Belki ahretin dalında
Bahtım çıtır çıtır
Zaman helâl geçiyor
Aklım bir hurma gibi kalmış döş cebimde
Tavaf eder Kâbe'ni şıralar içinde
Rüya hali Tanrı ile aramda
Akıyorum sadece tatlılık aşığı
Tarzım Nisa sure gibi
Zikir kesimli
Cennete eğimli
Tadarım meleklerde bile olmayan bir keyfi
Sevilenle barışma lezzetli
Belki helva, gökten atımlı
Bunu yapanlara dünyada derler ki: deli

Desinler ne fark eder ki

RENKLERİN ŞİİRİ

bazı renklere şiir yazılmalı
örneğin karşıdan karşıya geçerkenki
gülümseyen yeşile
cesur kırmızıya
zift siyahına, kar beyazına

sesin rengine mesela

ansızın karşılaşılan sokaklarda
güneş gözlüğü çıkarıldığı için
gözlerde ışıldayan rengine yahut

gökyüzünün rengine, denizin
dağların, yıldızların ve uzakların

(uzaklar koyu bir renk olmalı)

suyun rengine, sevinmenin
üzülmenin, utanıp kızarmanın

bazı renklere şiir yazılmalı
gün doğarken ve batarkenki rengine
gökkuşağının, kumralın, şarkıların

van gogh'un resimlerindeki renklere
evlerimizin duvarlarındaki, leylağın giyindiği
gülümsemenin rengine, kavuşmaların
tavuskuşlarının ve barışın

“bazı renklere şiir yazılmalı...”
böyle diyordu
fakülteli arkadaşım

BU KİTABI HÂLÂ OKUMADINIZ MI DEDİKLERİM?

HÜSEYİN PEKER

1- Aşağıdaki satırları hatırlayanlarınız çıkacaktır:

"İşte size oradan yazıyorum. Kapım ardına kadar açık., etraf günlük güneşlik. Işık içinde pırıl pırıl, güzel bir çam korusu, karşımda yamacın eteklerine uzanıyor. Uzakta Küçük Alplerin zarif tepeleri beliriyor. Çıt yok. Ancak uzaktan uzağa bir kaval sesi, lavanta çiçekleri arasından bir kuşun ötüşü, yoldan da bir katır çingırağı. Bütün bu güzel Provence manzarası, ancak ışıkla can buluyor.

Artık, nasıl olur da ben, sizin o gürültülü ve karanlık Paris'inize hasret çekerim! Değirmenimden o kadar memnunum ki! Burası tam istediğim gibi, gazetelerden, paytonlardan, sisten fersah fersah uzakta, güzel kokulu, ılık bir köşe! Etrafımda ne kadar güzel şeyler var! Henüz yerleşeli sekiz gün olmadan içim anı ve izlenimlerle dolup taşıyor."

Alphonse Daudet'nin 'Değirmenimden Mektuplar' adlı yapıtı (çeviri: Sabri Esat Siyavuşgil) aldığım yukarıdaki satırlar 1866 da yazıldığı halde hâlâ okunup belleklerde iz bırakıyorsa, bu yıl Ramis Dara'nın Klaros yayını çıkan (2021) eşsiz kitabı da okunmaya, usta yeni yerler açmaya hazır halde kitaplık raflarında yer almayı beklemekte. 'Ölümlük Dirimlik' adından da anlayacağınız gibi 'insanlar mı bitkiler mi?' diyen ama, hayata dair her türlü coşkuda hepsini buluşturan, çöplükte çimlenen güzellikleri işaret eden bir yapıdan önümüze dikiliyor: "Hayatımın en uzun bölümü, şiir yazıları derken roman okuyamadan, bırak romanı program dışı kitap okuyamadan geçti. Sanki bu ormanın, bu düzlüğün bir parçasıyız; çam ağacında bir dal, ya da bir kaya, evet neden olmasın, bir kayayız. Ama çevremizdeki bütün ıtırlara ve huzura doymuş bir kaya."

Knut Hamsun'un Haydar Şahin çevirisiyle etkilendiğini söylediği 'Gizemler' adlı yapıtı aktardığı yukarıdaki satırlar belki de onun kendini doğaya onun bir parçasıymış gibi salıvermesinin ilk işaretleri. Evet Ramis Dara, doğanın aralığında yuvarlanan küçük bir taş parçası yerine koyuyor kendini. Güneşten, gölgeden, yağmur, çamurdan etkilenmeyeceğini, taş kesildiğini ama yuvarlanan bir taş olacağını hesabını ezberlemiş yazarı olarak konuşuyor bu kitapta. Bazen minibüse binip Gölyazı'ya giden, okura "Doğduğum toprakların otu, çiçeği, böceği, kelebeği hoşça kalın. Hakkim size helaldir" diyen bir yazar düşünün.

Deneme'sinin o kuru süzgecinden kendini koparmış, adeta Baudelaire 'Paris Sıkıntısı'ndaki engin düşünceye ulaşmış bir doğa kahramanı. Çocukluğunun sevdiği renk adlarını yaralı çiçekler benzeri özgün betimlemelere kavuşturuyor; evden, çardaktan, elektriğin olmadığı günlerden günümüze kavuşan doğadaki devinimi; köyüyle, anılarıyla belki de çocukluğuyla tutuşturan bir yazar olarak aktarıyor.

2- Bu yılın ikinci sevdiğim ve kitap raflarınıza eklemenizi istediğim yapıtı Everest yayından 2021 basımı Asuman Susam'ın 'Açıklığa Doğru' adlı deneme kitabı: "Hangi türden olursa olsun sanat nesnesiyle ilk etkileşimimiz haz üzerinden olur. Hazzın ötesine geçmeye başlamak yapıtıla alımlayıcı arasındaki mesafenin kısaltılması anlamına gelir. "Elbet Asuman Susam, gerek şiirde, gerek 'Toplumsal Bellek ve Belgesel, Sinema' ile, 'Yangın Yılları'ndan Nida'ya: Ahmet Telli Şiiri' adlı denemeye uğradığı yapıtlarından biriktirdiği deneyimleri: "her zaman yazmaktan önce okumak" ilkesinden süzerek, onu: "Bu kitap iyi bir okur olmaya çalışan bir yazarın ötekini çağırısını duyma ve ona yaklaşma çabasını içeriyor" deme noktasına taşımıştır: "Bu farkındalıkla seçer; neye

yaklaşacağını, neyi, düşüneceğini, neyi tartışmaya değer bulduğunu, neyin heyecanı ve tutkusuna kendini boşluğa bırakır gibi bırakmak istediğini."

Asuman Susam elbet üst dille, bilinenden daha ayrıksı bir kullanımla kâğıda aktarıyor yazdıklarını. El attığı her konuda modernleşmenin tarihsel sürecini elden bırakmıyor. Gençlerin dilleri yadırgatıcı, sert, dağınık, somut ve yenilikçi derken o denli isabetli konuşan öznenin yanında yer aldığı hemen hissediliyor: "Deri değiştirmekten korkmayan, kendini yıkıp yeniden kurma cesareti olan şair, genç şairdir. "Hele yanı sıra, Susam'ın dedikleri: "Bu sıkışmışlığın içinde dilleri dilimize benzemeyen gençler, sözlerini görünür kılmaya başladılar." Bu satırlardan anladığımı biraz açayım: Şiiri şairanelikle karıştıran nesle aşına saymadığı gençler, elbet geleneklerden kopuk bir şiire alışmaya başladılar. Hatta ters gittiler. Bazen baş aşağı gördüler görüneni. Görüntünün uyumunu bozarak yepyeni görüntülere kavuştular. Somut olana tersten baktılar. Ama görünen oldukça somut düzlemdeydi. Klişeleşmiş her şeyi yıkma çabasıdır bu, evet Susam'ın dediği gibi aşınmış duygulanımlar, duygusallıklar, imgeci yaklaşımlar hepsi yeniden düzenleniyor şiirde. İşte gençlerin dilleri yadırgatıcı demenin alfabesi buradan başlıyor.

Elbet Asuman Susam bu etkileyici genç kuşak tanımlamasından sonra başka güzel değinmeler de buluşturuyor. Belki Orhan Koçak'tan da öte benzersiz bir eleştiri dili kurarak. Değişim Mekânı, Nursel Duruel, Hulki Aktunç, Anita Sezgener, Bülent Keçeli, Şeref Bilsel, Adalet Ağaoğlu gibi değişik seçimler ve yaklaşımlar, onlar üzerine farklı irdeleyişler. Yazı ilişkisine dair deneyimler. Apayrı bir sıçrama Susam'ın ki. Bu yılın en özgün deneme kitabı.

3- "Ezilebilen üzümlerden olmalıyım" ya da "Bitirilemeyecek sesin suyun kokusu" Elif Sofya'ya ait 2021 in son aylarına denk gelen şiir kitabı 'Pençe'den şu iki dizeye bakarak söylemeliyim ki, bu son kitabında kendi dilini, anlatımını aşmaya, ayrıksı bir şiir diliyle konuşmaya başlamış. Özgün tanımlamalar, şiire yakışan girişimler, tıpkı döneminde Ece Ayhan'ın yaptığı gibi üst düzeye erimiş bir dil. Düşünün insanın bir olay karşısında, kendini 'Ezilebilen üzümlerden olmamalıyım' diye ifade etmesi nasıl bir haldir? Şöyle düşünelim. Üzüm ancak pekmez yapılacağı zaman çiğnenir, bir de üzüm taneleri yere döküldüğünde üzerine basılırsa kolayca 'şıra' olur, yerler ıslanır. Dünya yüzündeki ezilmesini, üzümle kıyaslıyor Sofya bu dizede; ama bakış, yerleştiği farklı. Önce kitabı bu özgün yönüyle ayrı bir yer koyduğumu eklemeliyim.

Elif Sofya ve 'Pençe'nin hatırlattıkları sadece bununla sınırlı değil. 'Dönemeyecek dünya böyle, her rezalet diklenmesine' söyleminden başlayan sitem. 'rezalet çıkaracağım' boyutuna neden varıyor? Şairin karşı durduğu 'Avrupa sol anahtarındaki kilit, bir çağın çığ olması düşmesi yere' demeye tanımlanabilir mi? Elif Sofya'nın itirazı bence çağın bizi sürüklediği yere. Nüfusun sistemsiz çoğalması, insanların dünyaya yetmemesi, ufalanması, büyüyen gibi görünen uzuvlarının bir ölçüde küçülme boyutuna varması, sonu rezalet bu işin demenin isyanı:

"Kıtaları kıran her soykırımında

Uygurluğun dehşetini yaşadım"

Bu iki dize, Elif Sofya'nın kitap boyunca vurgulamak istediği bağırma ve çığlık şekline dönüştürdüğü sertleşmenin gizini çıkardı ortaya. Birazına toplumsal gözle bakabileceğimiz bir karşı çıkış var ortada. Ekonomik düzenle sınırlı değil bu. 'Uygurluğun dehşeti' dediği şey, belki de büyüme adı altında çöktü hızla koşturana bir dünyanın sonu ile ilgili varsayımlar.

Elif Sofya 'kum fırtınalarından fırlamış, bir çölmüşüm' diyor. Şiir burada başlıyor zaten:

"Bir kimya sapması saçma sapan

Hormon bulutu kum fırtınası"

ÇARKIFELEK ÇİÇEĞİ

kırgın ifadesi ağzında çivi
üşüyen ahlat ağaçlarının gerisinde
menteşeleri kopuk ömrüne uzanmış eli
bir masalın kapısını onarıyor babam

dağlara bakıyorum güzüm yanıyor
çocukluk renklerin orada
dağın yüzünde kalmış

hayıflandıkça dilinde iğneden sızısı
eprimiş gömleğin yakasını çeviriyor annem
ters yüz edip yaşayamadığı günlerin anısına
dönüp duruyor çarkifelek çiçeği

avlunun mozolesinde yaprak ağzım
bir şeyler söylemeye yekindim
yeşerdim derimde çimlenen acıyla
gerek yok susmalar düğümünü çözmeye
için için aksın sözcüm olan nehir
kalbimin kıyısından

dünyanın kucağında rahat edecek yer aradım
kaçtığım aynalarda belirdi
boynumun yokuşunda doğuştan ölüm lekesi

kuyu boş su çıkaramazsın
şiiresel sesi hoşuna gidiyor çıkırgın hepsi bu

Meriç ÖZ

GOLCONDA MELONLARI

ertelemeyi erteleyerek gözlüyorsun beni şamdanların
alazından
bir kere fikirleşen zinhar dönemiyor rahme geri değil mi?
korkun çıkmış kendinden doruğa bürünmüş, yakarıyor
nazarından
beklemekle ölmüyor can verdiği öksüzler değil mi?

kıyısında masanın, bendeniz kapıya yakın yine de
derdindeyim sana yanaşmanın
salkımlara dizilmiş didelerini pekmez edip içsem, veremi
dahi yenerim değil mi?
tecilli kelimelerim bozulmuş güfte misali, bastırılmıyor
bulantım
iliğini hatırlatan şu kasım'da kay olup yağmak güçtür
değil mi?

dar bir sokağın yolunu ikiye satır gibi kesen gün batımının
kahrı ışığından hızlı
paylaştığımız tek şey çerçeveletilmeyecek fotoğraflara
gülerek poz verdiğimiz anlar olacak değil mi?
tebessümler imgedir, imgelere inanma;
hakikatin yeri golconda melonlarının altı
görebildiğin, dokunabildiğin, duyabildiğin değil. bir yere
kadar. kadar'dan sonrası değil,

değil mi?

Bu dil özgün bir tutturma olduğu kadar, şair sert ve mekanik uzantılarını da getirmekten çekinmiyor. Adeta bir savaş dili. Miğferi çıkarıp kanatlarına takınan 'Amazon' gibi koşturan, çığlık atan direnişçi var karşımızda. 'Belli belirsiz bir ekşime' yaşayan 'şahsında bir şah oturduğunu' ifade eden, gerginliğiyle ipleri uzatan bir şair var karşımızda. Dik başlı, bazen kendini solucanlarla, bazen de sudan çıkmış balıkların solungaçlarıyla ifade eden bir dünya yerlisi. Ceset üzerinde sabunlaşmalarla tarif ediyor dünyanın geldiği hali. Çürümeyi yavaşlatmak derdinde, ama ne yazar? Uykusunu kaçırın bir kaçak aklın sallanan rüyasını anlatır gibidir. Çamurlu fakat umutsuz değil.

"Kim beni kimliksiz insan tarihine
Gömecekse gömsün gitsin"

Elif Sofya, söylenecek söz kalmadı der gibi şiirlerinde. İşin sonunu işaret ediyor. 'Enerji politikalarının lafazanlıklarına' itirazı saklı bu derin işfa'sında. 'fotosentez dansı arasında bir hayat kurma çabası' nı tekrarlıyor, 'bunu görmek için değer bir ömre' üstü uygarlıkla savaş dumanları tüten bir şiir ve dünya. Elif Sofya'nın 'Pençe'si okuma sıramızda ilk sıralarda yer alacak bir çalışma.

İnanç Avadit 'Canavarın Kalbi' (2019, MonoKL yayın) kitabında 'Şehirli gençlerin kalpleri hava kirliliğinin izlerini taşıyor, Şehirlerde yaşayan gençlerin kalplerinde, sanayi ve trafiğe bağlı hava kirliliğini işaret eden milyarlarca parçacık bulunduğu tespit edilmişti" demişti. Bugün uygarlığın akışına karşı duranlar, kadın hakları diye ortaya dökülenler kısaca itirazlar çoğaldı, hatta aldı yürüdü. Elif Sofya şiirsel tanımlamaların önde gitmesiyle bunlar içinde başı çekmekte. 4- Anıl Cihan (2021 İthaki yayın) 'Daha Önce Ölmüş müydük?' adlı yeni şiir kitabında işi milletler arası (kendince bunun tarifi dünya) meseleler üzerinden konuşuyor. Biraz daha ironik bir dille, şiir koşu bandında yerini ezberleyen bir maratoncu gibi hareketli, sertvenci ve soluk soluğa:

"şimdi konumuza dönecek olursak
bu bir şaka değildir baştan uyarıyorum
bazen Brezilya'nın oynamadığı
bir dünya kupası finalinde benziyor hayat"

Anıl Cihan şairimiz 1989 İstanbul doğumlu, Bulgaristan göçmeni bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'da doğmuş, şiire başından beri oldukça sıkı sıkıya bağlı; ondan kopmuyor, sürekli bir arayış şiirlerindeki gelişmede de hissediliyor. Bu yılın kitaplık raflarımızda parlayan bir köşeyi doldurdu. Whitman'ın 'Çimen Yaprakları' ndaki gibi geniş soluklu, uzun ve içi dolu dizelerle boş geçmediği bir şiire çalışmış: 'ikinci dünyasına katılmayan bir ülke gibisin canımın içi' gibi ironiye soyunan, dünya meselelerine uğrayan, toplumsal hesaplaşmalara ışık veren, üstüne üstlük 'fakir ve gururlu' olduğunu söylemekten de çekinmeyen bir şiir toplamıyla karşımızda. Dünyayı koskoca bir toplama kampına benzetiyor. O da dertli; dünyanın halinden, ama başka türlü. 'yatak odamı yabancı bir şirkete sattım' derken Florida'ya uğruyor, oradan tek çekimlik tatil hesaplarına. İçini tıka basa doldurduğu bir şiir evreni kurmuş kendine. Biraz kabarıp bir şiir. Aşk dolu kesimler de var içinde: "gelmiyor oluşunla biten bir gecenin olasılığı olamaz" ya da 'saçmalama sevgilim, sen tabii ki annemden daha güzelsin"

"Ama şimdi reklamlar" Anıl Cihan buna benzer dizelerle şiirlerini tamamlıyor. TV ekranında konuşur gibi yarattığı dizeler. Bir spiker heyecanıyla biçimlenmiş, biraz da eğlendiren bir öfke. Toplumsal hassasiyetten, filtersiz kahveye her şey var içinde. Bir de arkasından soruyor: 'Daha Önce Ölmüş müydük?' Bence bu kitabın adı: 'Aztek atakları, buket işgal planı, ben bir mezara çiçek olmaya gidiyorum' gibi güldüren boyutta bir çıkışı hak ediyordu. Daha şiirin ilk yıllarında ölümden niye söz eder insan, yaşamak boylu boyunca önünde dururken?

KALPZAMAN YEŞİLÇAM ŞİİRİM

Hüseyin ALEMDAR

*Yeşilçam, dışardan girecek yeni sinemacılara,
gençlere kapılarını kapamakla suçlanır durur.
Bunun gerçek olmadığını söylemek zorundayım.
Sinemaya girdiğim ilk günden beri herkes bana yardım
elini uzattı.*

*Ben de ustalarımın gördüğüm gibi davrandım herkese.
Benim tanık olduğum kadarıyla, başka sinemacılar, ben ve
arkadaşlarım her iyi niyetle Yeşilçam'ın kapılarını açtık.
Sinemanın olağanüstü zor koşullarına dayanamayan,
başaramayan, kaçan, suçu biraz da kendinde aramalı.*

Atf Yılmaz ("Söylemek Güzeldir")

I / ADI: SADRİ ALIŞIK SOKAK

Bir sokağı konuşurmak bir semti konuşmaktır çoğun. Eğer iliklerinden kalbine her şeyi söylerse tabii. Bazı sokaklar ne kadar konuşsalar da yedi sayfa yetmiş kelâm eksiktir söyledikleri. Tıpkı Sadri Alışık Sokak gibi. Önceki iki adı Bursa ve Ahududu bir yerde gizemidir onun, ne yapsa her şeyi konuşamaz. Bundan olacak ki kalbi sürç-ü lâl, her sözü buğulu ve titrektir. *Atf Yılmaz*'dan *Zafer Par'a*, *Ömer Kavur*'dan *Işık Toraman'a*, *Ümit Utku*'dan *Gazanfer Dirlik'e*, *Ülkü Erakalın*'dan *Zeki Selim Kafalı*'ya, *Şevki Tosunoğlu*'dan *Mehmet Alemdar*'a birçok yapımcı ve yönetmenin film yazıhaneleri irili ufaklı bu sokakta şekillenmiştir; filmlerinin bobinleri bu sokaktan akmıştır sinemalara. Yedi adım yedi sokak Yeşilçam ritüelinin en gizemli sokaklarından biridir Sadri Alışık. Sahi, bu sokağa adını vermeseydi Turist Ömer Sadri, alttan üstten iki girişli fotr şapka Sadri Alışık selâmı da olmasa gülümsemesi bile eksik kalırdı bu sokağın! Ah, geçmişine gidersek biraz da *Matild Manukyan*'ındır bu sokak; evleriyle, ofisleriyle, kadınlarıyla. O geçmişi sinemayla kararsak *Sami Hazinses*, *Yadigâr Ejder*, *Kudret Karadağ*, *Mehmet Samsa*, *Enis Özaydın*, *Cesur Barut* ya Bursa ya Ahududu kalben, beden ve ruhen Yeşilçam'lıdır! Hele bir bekleyin, birazdan *Agâh Özgüç* geçecek bu sokaktan, koltuğunun altı kasetler, afişler, lobiler Yeşilçam denizi!

Film Kafe sayesinde, ne zamandır sinema emekçilerinin ve figüranlarının uğrak yeri olan bu sokak, ne kadar sussa da en ince yerinden Yeşilçamdır hâlâ. Bir film seti hazırlığı olmasın ışıkçısından asistanına, setçisinden figüranına kırk kişilik set on daikada kurulur burada. Yılların ışıkçısı *Ömer Ekmeççi* ışık ve şaryo ekipmanıyla tez ve tek kişilik ordu gibidir. Sinema emekçisi olmanın çilekeş resmini en iyi *Metin Demir* ve *Ramazan Gören*'in yüzlerinde okunur. Sadri Alışık, karakol, gıda pazarları, büfeler, kahvehaneler ve üçüncü sınıf lokantalarıdır biraz da. Aşkın kavli ve hüznün adresi çoğu kez bu sokaktan sorulur!

Bir film yazıhanesinden mi, bir kahvehaneden mi yoksa karakoldan mı geldiği belli olmayan bir ses bu sokağın alınlığı gibidir: "*Çekip gitmemde sen de kusurlusun ben de! Aşklar böyle öldürülmüş meğer!*"*

*) *Âh, aşk ki siyah ünlü harfi bütün ömrümün!*

II / TEL SOKAK

Bir hayat, şiir ve sinemaseverseniz *İlhan Berk* üstadınıza ve *Hüseyin Alemdar* kulunuza kulak veriniz ve kumruları ürkütmeden Tel Sokak'a giriniz. İki ayrı ağızdan çıkmış, "*Pera'nın arka sokakları öykü yüklüdür!*"* ile "*Âh,*

Yeşilçam terk edenin teslim olana vebalidir!"** iki ünlem söz yedi adım yürüdüğünüzde hemen bir repliğe dönüşüyorsa, geldiğiniz yer şiir kaldığınız yer sinemadır. İster Pera'nın ister Yeşilçam'ın bir sokağı deyin buraya ama Beyoğlu demeyin, incinir! İlham ustanın hatırı var, bu semtin bu cehennemin adı bundan böyle biraz da Yeşilçam! Daha fazla yürümeyin ve kapılardan birinin önünde durun. Önünde durduğunuz kapılardan biri kendiliğinden açılrsa, aynı apartmanın arka kapısı Hasnun Galip'e açılabilir pekâlâ, şaşırmanın! Şimdi size iki kalem üç kelâmda Tel Sokak adlı bir mecnûnun hayat hikâyesini anlatayım: Sırtınızı karakola verip bu sokağa derinlemesine bakmayıverin sanıldığından da derin olduğu ilk on karede anlaşılır. Çok âşık olup çok terkedilmişlik duygusu yaşadığı ortadadır. Bundan olacak yüzü çok fazla gülmez. Tel Sokak'ın hikâyesini üç kalem üç kelâm bir de Berk ustadan dinleyelim: "Bir karış boyundaki Tel Sokak'ı anlatmadan geçmek olmaz! Tel Sokak'ın bin yıllık sakinlerinden *David Gorelli* ve sevgili eşleri *Silka Gorelli* kendi hallerinde yaşayıp giderlerken, nerden ellerine düşmüşse düşmüş Dostoyevski'nin *Kumarbaz* romanını gece gündüz okuya okuya sonunda kumarbaz olmuşlar. Bu da yetmiyormuş gibi bu kumar illeti onların başını da yemiş (edebiyat da ocak söndürür).

[Kulunuz bu öyküyü yine bu sokağın sakini *Erol Ersan*'dan duymuştur. Tel Sokak *Orhon Murat Arıburnu*'nun da sokağıdır. Bu Yeşilçamlı şairimiz büyük yolculuğuna burdan çıkacaktır. Ama bu sokaklar hep fötrlü, hep uzun boylu, uzun yüzlü, kelebek boyunbağlı bu sevgili insanı unutmayaçağa benziyor.]***

Bir dönem *Tanju Gürsu*'nun mekânına da yol olan Tel Sokak; uykusuzluğu ve geceli- gündüzlü yalnızlığıyla dünü ve bugünü iç içe yaşamış gibidir. *Ece Ayhan* meşhuru *Çanakakaleli Melâhat*'ın, çift kapılı evinin bir kapısının Hasnun Galip'e bir kapısının da bu sokağa açıldığı hep söylenir.

*) *Ben çarşımı unuttum bir öğleyin!*

**) *Kolye diye boynuma astığım aynaya bakıyorum, akşamdır!*

**) *İlhan Berk, Pera, Yapı Kredi Yayınları, Mayıs 2000, s. 112*

III / EROL DERNEK SOKAK

Gülümseyen Çıkmazı hiç gülmüş müdür! Eğer gülmüşse, Alyon Geçidi'ni aşır Alyon Sokağı'na gidip gelmiştir. Yeşilçam kadar eski olduğunu mutlaka bilir. Sırtınızı bu eskil çıkmaza boy bir duruş verin hele, dönemin avantür filmlerin en hareketli jönü *İrfan Atasoy*'la göz göze gelebilirsiniz. Atlas Sineması'na gidiyor değilse dönüyordur. Bu sokaktaki her sinema insanı ya gitmek fiilidir ya dönmek. Eski olan hep güzeldir ya!, bak, sokağın tam ortasında *Semih Evin* ve *Atf Yılmaz* gençliği, ayaküstü; fena hâlde gençler! Öne kaydırma, *Efgan Efehan* Erman Film'e gitmek fiili gibi, orda ve uzak! İki donuk imge *Semih Sezerli* ve *Suphi Kaner*, kahveler ve sarmaşıklar renginde. *Hürrem Erman*, *Şeref Gür*, *Yaşar Tunalı*, *Ferit Turgut*, *Necdet Barlık* ve *Ali Özgentürk* film şirketleri denizinde önce Erman Han, sonra Erol Dernek demektir! Sahi, *Onat Kuşlar* Hanif Han'da da olsa nefesi buradadır. Bir ihtimal *Ferit Edgü* ile *O* tadında *Hakkâri'de Bir Mevsim*'i konuşuyordur. "*Ferit, bu romandan değil bir üç film bile çıkar!*" Sesler o kadar uzak ki heyhat, konuşulanların üçte biri bile duyulmuyor artık!

Eksik ve yorgun adımlarla kendini ve insanları tartarak, volta atar gibi Yeşilçam'ı bir aşağı bir yukarı yürüten bu adam *Yılmaz Güney* olmalı. Kafası biraz hapishane, biraz gökyüzü, biraz yurt özlemi; çokça *Dostoyevski*, *Kafka* ve *Orhan Kemal* ormanı, kavi ve dal budak! Sık ve kavi ormanlardan biri *Sürü*, biri *Duvar*, bir *Yol* olmalı.

Bir baştan bir başa Erol Dernek Sokak'ı yürümek böyle, söyleyin hangi Yeşilçam'ı anlatır şimdi? İnsan yanışı mekânlar

bile yerinde değilse eğer, bu sokağa dair ne anlatsak üç eksik kalır. Sanırım ki Papirüs, Dersaadet, Antrakt Sinema Dergisi, Artistler Kahvesi bile yerinde değil! Sine-Sen ve Sinema Evi olsa olsa iki küçük teselli.

Âh, Erol Dernek Sokak sahiden yaşamış mıdır!

IV / HASNUN GALİP SOKAK

Söyleyin hele, en çok kimin yarasıdır sokaklar, en çok kimin bulunmazlığıdır şu boşluk izleği ve Yeşilçam!?! Bolkeçe ve Kardeşler Lokantaları en son hangi figüranın, hangi seçininin, hangi ışıkçının karnını doyurmuştur? Sadık Usta ve Umut Ocakbaşı, her nedense biraz *Cahide Sonku*, biraz *Cahit Irgat*, biraz *Hüseyin Kutman*, biraz *Tugay Toksöz*, biraz *Remzi Jöntürk*, biraz *Taner Aşkın*, biraz *Orhan Koçak*, biraz *Necdet Kökeş*'tir aslında, öyle iki kalemde anlatılmaz! Yeşilçam olmaktan öte üç şeydir de Hasnun Galip: Futbol, sahaf ve eğlence. Eğlence demişken, bugün Yörem'den Sini'ye, Munzur'dan Efuli'ye, Toprak'tan Havar'a bu kadar çok türküevinin üst üste bindiği bir sokak görülmemiştir. Sanki, yılları taşıran Yeşilçam melodramları film bobinlerinden çıkıp sokaklara dökülmüş gibidir. Futbol, sahaf ve eğlence mi dedik, bu üçü bile Yeşilçam demek bir yerde!

Futbol, Galatasaray Kulübü'nün ilk yılları demektir bu sokakta. *Osman Alyanak*, *Memduh Ün*, *Tunç Başaran*, *Zeki Ökten*, *Fikret Hakan*, *Aydemir Akbaş*, *Müjdat Gezen* sinema bıraksa futbola kaçacakları herhalde! Sahaf Simurg Hasnun Galip'in ayaküstü sinema enstitüsüdür dersek yeridir. Türk sinemasının iki aşk-î derin yönetmeni *Metin Erksan* ve *Ömer Lütfi Akad* kitaplarla kazdıkları kendi kuyularına biraz da buradan düşmüşlerdir! Sahi, Abdülkadir Pirhasan nam-ı diğer *Vedat Türkalı* olmalı oradaki; elleri ve kalbi "Sokakta Kan Vardı", "Karanlıkta Uyananlar", "Kara Çarşafı Gelin" tadında sahici senaryolar. Kitapların tozu gibi iki genç yönetmen *Ahmet Çadırcı* ve *Yüksel Aksu* ile Yeşilçam'ın kalburüstü senaristi *Hüseyin Kuzu* olmalı orda son gördüklerim.

Hangi türküevinden geldiği pek anlaşılmayan *Neşetî* bir türkünün yanık sözleri gibi bir dünya bu Yeşilçam!

V / AYHAN IŞIK SOKAK

Dokunsan da dokunmasan da konuşacak! Böyle bir sokaktır Ayhan Işık, mağrur ama bir o kadar da lütfkâr. Arzu Film'den Kemal Film'e, Uğur Film'den Emek Film'e, Mine Film'den Belge Film'e, Uzman Film'den Gürsu Film'e birçok önemli film şirketini içine alan Girik Han (Deniz Apartmanla özdeşleşen Arzu Film hariç tabii, o başka bir ekoldür!) adıyla uzun süre Erman Han'a meydan okumuş gibidir. Türk sinemasından söz ederken, Ayhan Işık Sokak'a dair (sokağa adını veren sinemamızın taçsız kralı *Ayhan Işık* da sonsuz mağrur ve lütfkâr yaşamıştır günlerini sahi!) ne der, ne söylersek tümü bir yanıyla biraz eksiktir. Girik Han'dan söz etmişken, yine hana adını veren sinemamızın çok yönlü oyuncusu *Fatma Girik* adının da tıpkı onun inatçı yanıyla bu hanla birlikte daha uzun süre yaşayacağını söylemek mümkün gibi. Uğur Film'in yaşaması ise elbette filmler sayesinde.

Ayhan Işık Sokak ki; biraz 7. Sanat biraz da kameraman ve ışıkçıların malzemelerini depoladıkları dar bürolar sokağı olmuştur düne kadar. 7. Sanat demişken, bu mekânın müdavimlerini anmadan geçmek olmaz. *Zeki Ökten*, *Şerif Gören*, *Tarık Akan*, *Nazmi Özer*, *Şeref Gür*, *Kadir İnanır*, *Ertunç Şenkay*, *Aytekin Çakmakçı* dün nasıl birer 7. Sanat'tılarsa bugün de ayrı mekânlarda yine birer 7. Sanat'lar. Ne ki, şimdiki 7. Sanat'ın yeri Bir İstanbul Kahvehanesi olmuştur. Anlat desen, belki bu kez anlatmaz!

Adımı yavaş yavaş her yere yaz! Sahi, böyle bir şey mi demişti *Ertem Eğilmez*!?

Âh, ne *Arzu* ne Arzu Film hiçbir şey yerinde değil!

VI / FUAT UZKINAY SOKAK

"Bir zamanlar Hava Sokak'tım ben" dedi bir ses, duydum! "Adımın harflerine çoktan alıştım!" Bir sokak adından öte büsbütün sinemaysa adına da kendine de çabucak alışır elbette! Bu ad bir de Fuat Uzkınay ise, bir yüze bir ömre başlamak demektir! Âh, *Orhan Günşiray*, *Ülkü Erakalın*, *Zuhal Aktan*, *Hakan Balamir*, *Semra Özdamar*, *Aytaç Arman* bu sokaktan sinemaya başlamış olabilirler mi!?

Sahi, Said Naim Duhani tüm küskünlüklerini üstünden atıp bu sokaktan Picadilly'ye yürümüş müdür! Yürümüşse, içinden bir günbatımı geçmiş olabilir, duydum!

Fuat Uzkınay Sokak'ta ara ara sokaklara taşan masalarda hâlâ sinema var. Yeşilçam Kafe bunun için dar ve küçük sinema! Hangi sese takılsan, ya İstiklâl'den ya Yeni Melek'ten müllhem bir el seni mutlaka sinemalara atar. Sinemaların perdede konuştuğunu bilirdim de el içinde aktığından bihaberdim. Bak, hem Ayhan Işık'a hem Fuat Uzkınay'a açılan sinemalar var burada, kat kat; tut elimi! Majestik Sinemaları beni sana götürecektir, sakın kalbinden ve ellerinden daha uzağa gitme!

Fuat Uzkınay Sokak'ta kalakalmışken, Veli Bar'a selâm vermeden geçmek olmaz. Şair, sinemacı ve tiyatrocuların da uğrak yeri olan Veli Bar hem şiir hem de sinema kokar. Şiir ve sinema demişken, köşede rakısını gözleriyle boğmakta olan *küçük İskender* olmalı! Bir yerde, sinema ve Veli Bar'dan ötürü herkes kadar *küçük İskender*'in de yeri ve yurdudur Fuat Uzkınay Sokak. Onda şiir ve sinemalar tozlu gökyüzüdür!

VII / ALYON SOKAK

Yeşilçam sokakları, uzun uzun kendisine bakmadıkça sizinle konuşmaz mı demiştim bir yerde; yok yok öyle değil! Başağa Çeşmesi Sokağı'na doğru uzayan Alyon Sokak'ı bu söylediklerimin dışında tutuyorum. Adını Abdülhamit döneminin ünlü bankeri Alion Antoine'dan alan Alyon Sokak Yeşilçam'ın boşluklara bakma sokağıdır. Hâlâ da bakar! Alyon Pasajı ile kendine Pera havası katar. Bugün film jeneriklerinde bile adını göremeyeceğiniz *Muhsin Rodop* uzun süre bu pasajda yaşamıştır. Öyle ki *Hulki Saner*, *Özdemir Ögüt* ve *Ali Zebil* adları da bir yerde Alyon Sokak'la anılmalıdır. İki ucundan bakıldığında ise, bir ucu İstiklâl bir ucu silme Yeşilçam'dır Alyon Sokak'ın. Ancak, Başağa Sokağı'nı da Alyon'a katarsak hem bu sokak hem Yeşilçam Çukurcuma'ya dek uzar bir metafor uzunluğunda! Sahi, uzunluğundan gidersen her sokak bir yerde metaforudur, kendine dökülür. Bu sokağı uzunlamasına gidersen, haçı yanındadır seni aşağılara doğru çeker. ÇASOD ve Film-Yön'ü geçin ve ilerleyin, Anabala Pasajı (ki Bülent Oran olmalı içerideki, tezgâha serilmiş afiş ve lobilerde gençliğine bakıyor; elleri uzun uzun romantizm de hülyaları nasıl da isyankâr!) ve Özel Zoğrafyon Rum İlköğretim Okulu karşılayacaktır sizi! Buraya kadar olan yedi sokağı, yetmiş adım yürüdüm de birbirine girmiş yedi yüz yetmiş yedi yüzle birlikte Yeşilçam yaptım yeniden, beni duyun!

Gitmek çoğu kez kalmak, kalmak çoğu kez gitmektir. Kolumdaki saat tam da akşamın yedisinde durmuş! Yedi hem yaşam hem çakılıp kalmak demek. Bu Alyon Sokak var ya, sanki benim on yedi yaşım!

Afişler mi değişiyor ne, ben nerdeyim! Yakamda iki ağzı da açık klaket bıçağı ve ağızımda kana benzer bir kırmızı gül, bütün gece böyle uyumuşum! →

KALPZAMAN YEŞİLÇAM SÖZLÜĞÜ

Arzu

Ne kadınlar sevdiğimi Attilâ İlhan dahil hiçbir şaire anlatmadım. Baba tadında tek tek film şirketi oldu kadınlarım, her biri kalbim gibi jöndam. Arzu Film ve Arzu Okay'sız bir hayat düşünmedim.

Beyoğlu

İlhan Berk ve Giovanni Scognamillo için ömrümün sonuna dek "Pera" demek isterdim sana, yine şiir ve kadınlarım için Hera dedim bir ara. Yedi sokak yetmiş adım, beş bin şiirsel cümle bu cehennete *Kalpzaman Yeşilçam* dedim ve bir başka göksel ilçe yaptım burayı. Bir gün enine boyuna ölürsem, belki de hiç ölmem!

Cadde-i Kebir

Say ki Tünel'e kadar sinemaskop Neriman Köksal'la yan yana yürüdüm; bizi takip eden sadece Çetin Karamanbey'di; şiir ve sinema Allah'ım Metin Erksan'a bu iki insanı sevdirebilmek için bir ömür çürüttüm. Sahi, benim her şiirim her şiirsel cümlem ömr-ü sevap!

Çarşı

Şimdi gelse Berk usta, tabii ki Duru Süreyya; "sevgili Alemdar, bu cehennemin tüm çarşı ve pasajlarını tek tek say" deseler "Aynalıçarşı" der ne var ne yok hepsini sayarım.

Düet

Bir tek Pola Morelli ile düet yapmadım, Muzaffer Tema bağışlasın beni!

Efekt

İçimin her sesi oysaki benimdi, kırkımdan sonra anladım, ağladım.

Flashback

Sadece kadınsız filmler geri sarılır sevgili küçük İskender! Sırtındaki hançer yaralarına rağmen keşke birer Turkish Pasolini ve Visconti olsak senle. Çok geç kaldın, artık ağlama!

Gala

Artık Turkish Alfred Hitchcock Alpay Ziyal yok, tabii ki Feri Cansel de; galalarda da sinemalarda da işim yok! Ah, geçen kıştı boy vererek Elhamra'ya gömdüm gençliğimi.

Ğri

Neyim var neyim yok boy aynamı kırmış gibi Ğri. Küçük g ile büyük G'nin yumuşak g ağrısı bu çektiğim, Cemal Süreya'dan hatıra. Sürç-ü dil hem şiir hem sinema lekesiyim o gün bugündür!

Hazaşk

"Kuyu" ve "Sevmek Zamanı" iki terbiyeli günaha sevdirdim gençliğimi, bundan olacak dağa kaçsam da tenime yaslanır uyurum seni sevgili Arzu, pardon Zülal!

Istırap

Hem Ülker hem Erakalın iki "Ülkü" m oldu, aşktan melodramlar çıkardım, ömrüm ısı ve ıstırap oldu bu yüzden, neyse ki hiç ölmedim.

İtiraf

Demem o ki, kendim dahil hiç kimseyi bağışlamayacaktım, *Kalpzaman Yeşilçam* defterim kendim dahil herkesi bağışladı, baş tacı yaptı. Sevgili Mesut Engin, orda mısın!

Jest

Ah be Zülal! Deftere de kâğıda da yazsam senin teninden yazdığım ve sustuğum her şeyin harfleri.

Kandil

Kanım damlattığım her şiir-sinema ışığım Ahududu mabedimde kandilim oldu benim.

Lütuf

Ortaokul yıllarımda bile film jeneriklerinde önce "rejisör" adı arardım, sanki her rejisör babamdı benim. Lütfi Ö. Akad'a ve insan yanına babam gibi taptım.

Mor Defter

Ne kadar şiir-sinema defterim var, "Pütün" kaviliğinde sayfa sayfa Yılmaz Güney! Dîwar şiirim ben öldüğümde mezar taşım olsun isterim.

Nü'ans

Hep Allah'a ait olsam da, günah ve suçları "jön" edasında giyinmek Tarık Akan yakışıklılığı gençlik şiirimdir benim.

Oyuk

İçimdeki sinema oyuğuna kırk yıldır bir ad aradım, aslında düşük plan sinemalara düşüp ölmek bu oyuk dediğim.

Öpüş

Bir tek içli öpüş için tekrar dünyaya ve Yeşilçam'a gelsem sadece Melek Ayberk'le evlenirdim, hiç şiir yazmazdım.

Pelikül

Külü anlatma bana ey sevgili! Peliküldeki gülden geliyorum.

Rüya

Her filmim her sinemam "Kırık ve Öteki", say ki "Dönersen Isık Çal" dahil Ergin Günçe muzipliğinde tüm filmleri ben çektim.

Sevap

Kalpzaman Yeşilçam içim sevap defterleri külliyatım benim, ara ara günah ekerim sayfa aralarına, yaralarım havalandıkça.

Şal

Beyoğlu ve o eski Yeşilçam "Üçüncü Şahsın Şiiri" benim öteki halimin sarhoşluklarıydı, yürüdükçe birer "şal" edindim onlardan, her yaşamım/yaşantım onlardan.

Tunç

Alemdar'dı sinema adlarımdan biri, Çağaloğlu Yokuşu arkasına düşen garip Alemdar Sineması babamdan çok dedemindi. Ne zamanki Çağaloğlu Yokuşu'nda şiir-sinema kardeşliğinde düştüm, elimden ilk tutan dahi sinemacım Tunç Başaran'dı; bir adım da Tunçbilek Alemdar!

Uçurum

"Ne demiş uçurumda açan çiçek/Yurdumsun ey uçurum!" Yeşilçam en dip uçurumdur elbet, rengârenk. Renk renk ben ne uçurumlar gördüm, Ağâh Özgüç'e bile anlatamam!

Ürperme

Bir rüya daha görsem, Mine Mutlu gelse, yarası gözlerinde olan hiçbir jöndam bir daha ölme; *Kalpzaman Yeşilçam* işte o zaman kurulsun!

Vade

Say ki vademi ben belirledim, Allah'ın gücüne gitmese! Ne kadar klaket bıçağım var hepsini Sürmene bıçağına dönüştürsem ve Araklı'ya son dönüşümde Ömer Beşir anısına kaç gençliğim daha var hepsini bıçaklasam!

Yara

Ah! Yadigâr Ejder benim sinema emek yaramdı; "yaran derindeyse kendin dahil kimseye gösterme" derdi, tüm yönetmenlere "Zara cahili" isyan ederdi; sonra oturur da Zaralı Halil türküleri söylerdi. O gitti gideli şiir-sinema uzaklığımın adı Kulaksız'daki sonsuz sessizlik Cemal Süreya kuyusu işte!

Zaaf

Günahım da sevabım da bilin ki bu sözcükte saklı. Ben gittiğim gün defterlerim de pelikül resmim de sadece şiir-sinema kadınlarıma kalsın.

“İNSAN”SIZ İNSAN

hakikat yolunu hep tercih etmek,
ne zordur. zaten hayat dediğimiz de
o tercihlerden oluşan, bir
yollar bütünü değil miydi

her insanın hikayesi bambaşka, sen
acılarla bakabilmeye sevdirmişsin,
bu, haberin olmayan duan, senin
ayıklık hâlinde kalabilmen içinmiş

nereye kime gittiysen
yapıp ettiklerinle duygularınla
hep kendini tanımak için; ki
keder ve yalnızlıkta, bilmek değil
gayret sahibi de olmuşsun

âh, her şey bugün aşkımızdan
bir şeyler alıp götürüyor,
bunun için eşyadan manaya gün
içinde kalbini götürebilmek,
insan ruhunun görkemi karşısında
yeniden büyülenmekti

oysa, ne için, ne vakit neyin içine girsen
senden önce bir “harami”nin
oraya uğradığını görürdün.

onun için midir ki
kayboluşu artık
sebebi dünyanın;
bak, “insan”sız insan,
annesi var mıdır
çocukluğu olur mu
ya o dışardaki sesi kuşların

putların dayanılmaz varlığı
ilanı için insanda tanrılığının
sanrılar âlemini hayat kıldırın
zihni dumanlayan o esrar, başlar:

kâr kâr kâr diyen
taş ocakların kemirişi: baş'lar:
çürümüş her tarafından; bir çağ
irin kan ve salyalar akan; zaman
ki yeryüzünden çekilmiş ruh;
insanın en büyük bozuluşu

kayboluşu artık
sebebi dünyanın;
bak, “insan”sız insan,
anıları var mıdır
aşkları olur mu
ya o tomurcukları dalların

âh, kimseler kimseleri görmüyor artık
etraf “ben duman” keskinliği.

ÇÖP’ÜN ÇİLESİ

ne plastiğim ne demir
güvenilir
ve duyarlı bir çöpüm
biriktim dağ gibi
doldum ağızıma kadar

duyuyor musunuz taşıranı
alt etme hastalığına yakalanmış
yükseklerden kinayeler yağdırıyor
bir frida asla değil
flörtüyle sadece arkadaş kocasının
görsün ondan iyi
daha donanımlı üstelik
koca kendinde kaldı

en olma merakını es geçmeyin
en becerikli en sevecen
hatta en bilgili
hesap özetine bakın hayatının
her işte müthiş ehliyetli
sizin eylemlerinizin kalitesi düşük

yanında hep yalnızsınız
tüm merhabalar nezdinde eksik
kaçınız can çekişiyor tininde bilerseniz
borçlandırmanın ustası
verirken bile alıyor

ihtiyaç duyulan olmaya ihtiyacı
hiç bitmiyor
topla tüfikle de vurmuyor bencili
dilini kana buluyor
ah'ın vah'ın sırası değil
herkes kendine gelsin
yanında yanılıp konuşmayın
öncesini anımsatmayın
itirafları iftiranız oluyor
diliniz başka bir gövde ararken
tanıklık eden duvarlar isyanda
niye sizden bir canavar çıkmıyor
belki adaleti o sağlar

içinin aşağıya çekmediği anlarda
tersini sürüyor ortaya
yıktıklarını yapıyor
lakin katlanamıyor başkasındaki kendine
ne yani faşizmini de mi konuşurmasın

HÜZÜNBAZ

Tırmandığın her yolun kadim bekçisi hüznü ağaçlar
boyunca
Yeşile çalınan ilk sarıyla yakılsa resimlerim
Tütmem daha fazla

GİZLİLİK SAATİNDE SERAP ASLI ŞİİRİ

Naci BAHTİYAR

Şiir yazmak, yazdığı şiiri bir yere, seviyeye taşımak her şairin bitmek tükenmek bilmeyen bir arzusudur. O, bunun bilincinde olsa da çalıştıkça uzaklaşan, uzaklaştıkça çalışılan bu hedefe kaç şair ulaşabildi diye sorulsa her cevap eksik kalacaktır. Şairin şiir üzerine olan erdemli çalışması, çabası zorunluluk değil elbette. Şair ile şiir arasındaki bu bağ sanatların içinde en zor olanı olarak değerlendiren şiirin, çekim gücüne kapılanlara nasıl bir dayanıklılık veriyor ki bu zorluğa katlanılıyor. Şiirde kullanılan dilin gücü, onu kullananlarda ve okuyanlarda oluşan öznel aforizmaların, imgelerin güçlü katkısı muhakkak vardır. Delilik ile dervişliğin keşişim noktasına koyduğumuz şiirin ele avuca sığmayan paradokslarının şairin kimliğinde buluşması şiiri ve şiiri piyasa ekonomisine dahil edilemeyen bir neden haline getirmiştir. Onun içindir ki resim-tablo gibi alınıp satılmayan, müzayede salonlarında adı dahi anılmayan bir sanat olagelmıştır. Bunun içindir ki şair de, şiir de edebiyatımızın yaramaz çocuğu olmuştur. Şiir ile ilgilenmek, onunla haşır neşir olmak çoğunlukla şairinin kullandığı dil ile okurunu kendisi bulmaktadır. Yazıp yayımladıktan sonra bir kenara çekilen şair, okurun ilgisini beklemektedir doğal olarak.

Serap Aslı Araklı şiiri ile ilgilenmem, onun şiirlerini takip etmem 2015 yılında Akatalpa Dergisi'nin Ocak sayısındaki *Evlilik Gürültü Eder* şiiriyle karşılaşmam ile başladı. Bu ilgi, adı geçen şiiri çözümlemem ile sonuçlanmıştır. Şimdi, şairin *Gizlilik Saati* adlı kitabını okudukça içselleşen, akıl ve duygu süzgecinden geçen dizeleriyle karşılaşmak elbette bir okur olarak keyifli bir zaman geçirdiğimin farkına bir kez daha varmış oldum.

Kitap *Tam*, *Yarım* ve *Çeyrek* adlarıyla üç bölümden oluşuyor. Altın türlerine de gönderme yapan, şiiri altın ile değerleyen tutum kitabı okudukça altını da geçip yaşamsal bir değer almaya başlıyor. Şiire olan inancını tapınma dercesine yükseltecek kadar ileri götüren şair bu inancını şiirleriyle kanıtlamış. "*Esirge ve bağışla beni ey şiir, sevgilim, biricğim*" (s.30), "*Güzel ev güzel boşluk şiirden yapılma bu ev türbem benim*" (s.62). Ayrıca bir şair olarak diğer yazın dallarına göre şiiri öncelmesi en doğal hakkıdır. O da öyle düşünüyor. "*tüm roman kahramanları şiiri sevap sanıp derhal ölmeli!*" (s.19).

Şairin kitabında şair, yazar, sinema oyuncularını, kitap ve şiir isimleri hemen hemen her şiirinde geçmektedir. Kimler yok ki: Ahmet Erhan, Ali Ekber Çiçek, Ara Güler, Attila İlhan, Deniz-Yusuf-Hüseyin, Didem Madak, Ece Ayhan, Edip Cansever, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Feri Cansel, Furuğ Ferruhzad, Goethe, Gülten Akın (şiiranne), Hüseyin Peker, Marilyn Monroe, Neşet Ertaş, Nietzsche, Nilgün Marmara, Oktay Rifat, Onat Kutlar, Paul Celan, Sezai Karakoç, Turgut Uyar, Türkân Şoray...

Kitap, toplumda karşılığı olan değerlere şiirinde yer vererek onlara karşı sorumlu hissetmiş kendini. Ne yazık ki ülkemizde gerçekleşen bazı tatsız, acı olay ve olgulara tanık olmaktayız. Katil ile maktulün aynı zaman diliminde rastgele buluşması, katilin hunharca verilen emri yerine getirmesi politize edilmiş militarist, teolojik biçimlendirme çalışmalarından başka bir şey değildir. "*Aluçra'dan Uludere'ye küll çocukların kanı mendilimde/ umut ve acıyla doğuracağım oğullarım var daha/ ekmek tutanın adı Berkin, ateşten gül yutanın adı Ali İsmail*" (s.57).

Şerif TEZGÖRENLER

OK

Şak
Işıklar yanar
Yanar yürür kız tuzağı
Er meydanı teneffüssüz
Tereddüt düt düt
Kılcala siren saç yapış yapış
Akışkan ayna kıyıya yanaşır
Şak patron
Şak alkış dünya evi
Anıya ters tebessüm dudaklarında
İllagal işgal kalp
Bacağına tutunur cos
Cos merdiven
Isırık payı ikram arzu
Şak
Işıklar söner
Karanlık tünel döl yatağı çılgık cos
Dünya evi cos
Mavi ,kızıl ,beyaz
Tereddüt düt düt sabah

Şairin babası şair Hüseyin Alemdar olunca şiire, aşka, evliliğe, yaşama dair tecrübelerin aktarıldığı ortamların oluştuğu, bu tecrübelerden yararlandığı anlaşılabilir. "*Dünya ve Aşk taşı babam/ sinene saklan/ Aşk içinde Dünya dışarda derdi/acıttı yüzüklerden yapılma evliliği derdi*" (s.24). Şiirlerinin genel içeriğinde aile izleği önemli bir yer tutmaktadır. Zaman zaman Serap ve Aslı adını iki ayrı birey olarak ele alan şairin şiirlerinde aile ilişkileri de önemli bir yere sahiptir. Aile bireyleriyle (eş, çocuk, baba) ikili konuşmalara, sorgulamalara, bir fikri onaylatma dizelerine de rastlanmaktadır. "*Kalp krizinden mi öldüdü Onat Kutlar ve öykü, söyle baba!*"(s.18). "*Bir kızın harfleri nedir iyi bilirim/ adımın iki harfinden yaptım kızımı: Asya*" (s.87), "*Artık poz verme Tarık, rol yapmana gerek yok/ cam hançer sende cam kırıkları bende/ bak, Tarık Akan bile yok/ ölüm çok ülkem yok!*" (s.84).

Serap Aslı şiirlerinde dizeler bazen ikili, bazen üçlü sıralı cümle yapısına bürünmüş durumda. Bu da uzun dizelere, uzun dizeler basım sırasında zorunlu olarak dize kırmalara sebep olmaktadır. "*Gitmek epilepsi unutmak hemoglobin telkin uzatmaz ki ömrü*"(s.17). Şairin bir diğer kullanımı ise bir sözcüğü alıp onda bir veya birkaç harfi değiştirerek, sesteş ya da yakın sesli sözcükleri bir arada kullanarak çoklu okumaya çalıştığı görülmektedir. Bazen de akrostiş denemesi yapmaktadır. "*bil ki dünya yalan insan yalan ve yılan*" (s.51), "*Ağrı ve sızımın dinmesi/ Ağrı ve Adıyamani sonradan görmek gibi*"(s.78), "*Anne olmak engel değil ki k'ân akıtır gibi koşmaya*" (s.89).

Özetleyecek olursak, Serap Aslı Araklı lirizmi ile samimi, içten ve coşku dolu şiirleriyle Türk şiirinde şimdiden yer etti bile. Şiirde aldığı yolda diğer sanat dallarıyla (sinema) da birikimi ile kendini göstermektedir. Bu yol ona daha çok şiir yazdıracaktır.

Ali Asker BARUT

BİR AYNANIN BUĞUSUNA İKİLİKLER VI

Haydar Yürek için

Elini ağzında düdüğü yapıp her gece üzgün bir tren olan baba
Acı acı öttürdü düdüğünü oğlunun işkencede öldüğü
Maraş'ta

Yeşil ve Lirik

Dinle açtım yağmurun sesini
Yağıyor bir karanlıktan yağıyor içimize yeşil ve lirik

Şafak Kuşu

Doldurdu göğsüne bütün havayı şafak kuşu.
Dedi: Hazırlan kalbim, bu son Haziran!

İki Siyah İnci

Bir bıçakla açtılar ki ıstıdyeyi
Acı gözyaşlarından yan yana iki siyah inci

Yetişilmemiş Bir Arkadaşığa

Ben bir kıvılcımla tutuşturdum kendimi
Kendi içime doğru döktüm bütün yangınımı

Eski Bir Keder Gölgesi Gibi

Dersim'e

Eski bir keder gölgesi gibi kaldım bu kapıların arkasında ve
soranlara:
Yalnızlıkla anlattım, gördüğü her güle iç çeken kirvelerimin
dalgalılığını.

Emre EROL

TUANA

Bazen bir gülüş kalır aşktan geriye,
Ürkek, çekingen korkularla dolu.
O kendini sevmezken,
Ve hayat ona ağır gelirken,
Sen her şeyini seversin,
Ve hayatı onda görürsün.
Hayat da biraz çekingendir çünkü,
Bir kız çocuğunun genç bir erkeğe bakışı gibi.
Kurallar hazırdır daha en baştan,
Farkına vardığında insana ağır gelen kurallar.
Kuralların hafiflediğini görürsün bazen,
Aşk gülüşünü sunduğunda bir kere;
Hayatı görürsün,
Her şeye rağmen güzel olanı,
Hiçbir perdenin kesemediği ışığı;
Ürkek, çekingen bir gülüşte
Tanrı'yı görürsün.
Hayat biraz da kural dışıdır çünkü:
Ekmek ve şarap,
Solmayan gül,
Oyunbaz anomali...
Ve gülüşün deliliğin en saf mebdei,
Hayatın kendisi;
Ve sen zihnimi saran yaban yangını,
Cennet bahçesine düşen ilk yağmur damlası.

Öztekin DÜZGÜN

HAVA AYAZ MI AYAZ

Ellerim ceplerimde, sokaklarında;
insan esintisiyle ve rüzgâr ayaklarıyla yontulan taşlarda,
bastonların üstünde seken mutluluk peşindeyim.
Sırtım, bin yıldır soluklanan insana
pervazını yumuşatmış duvarda. Aklımda,
uçaktan izlediğim İstanbul.
Bir yudum su içiyorum, büyük cümlelerden
ve asansörden kaçıyorum.

Uzun süredir arayamadığım
piyasada kaybolmuş kimliği
arkadaşım, yoldaşım, kardeşim
nasılsın, nasıl ekonomin?
Sana, sadece bu sorunun
ciddiyetle kabul gördüğü bu ortamda,
nasıl sorabilirim,
aynı dereeden içtikleri suyu,
imgeye dönüştürürken neyi amaçladıklarını.
Üstümüze haylidir çöken sisin
çözölmeye başladığı şu günlerde,
haydi bakalım, diyerek kalktığım odun parçalama hevesimi
sana gönderiyorum. Göğsünde hissetmediğin güç,
sıksan suyunu çıkaracağın taşı denemediğinden.
Ama sen, sisi seviyorsun,
sisleri seviyorsun, bunu görüyorum.
Bunu anladım sen yokken,
seni bir daha anladım, arayamadım.

Yürürken,
seni düşündüm, senle konuştum, senle yoruldum,
sert yüzünü, insanın sırtı için rüzgâra tıraşlattığını
daha önce de söylediğim
başka bir duvara, seni bıraktıktan sonra
kendimi bıraktım, düştüm.
Ellerimde Tubiğimin kâkülleri,
şakaklarımdan ağır ağır kayan küçük ter,
nefesimle Erciyes'i sisliyorum.
Kulaklarımda asılı kalmış enstrümanlarla
bir türkü tutturmuşum,
duyuyorsun değil mi?

* Barış Manço'nun "Anlıyorsun Değil mi" şarkısını dinlerken...

Murat DALGIN

TOZLU LAMBADAN GERİYE

karı beklerken anlatılan
bulacakmış gibi sessizliğin hizmetini

ıslak odunlar duvar dibinde
bir sahneden ötekine
kaybolur neredeyse aldanmak

pahalı bir hüner ıssızlığın kavalında
ateş ipince geçerken belleğe
zaman insan gibi uzak

tuhaf bir şey var
kalıntının beklenmeyen doğasında
bilmek yanılmış olmalı

Osman Serhat ERKEKLİ

- 948
Geçmişle gereksiz münasebetler... Ama onlarla varız.
- 949
Doğada gösteriş yok.
- 950
Teknoloji ahlâkı yendi.
- 951
Uykuya ve mezara giderken kafa boş olmalı. Benim meditasyonum bu.
- 952
Dünya çocukların ve diktatörlerin oyuncağı.
- 953
Çocuklar paranın değerini bilselerdi bu kadar masum olamazlardı.
- 954
Ölüm karanlığın da kararmasıdır.
- 955
16 Kasım 2021; Sezai Karakoç ustayı kayb ettik. 1977'de Kâmil Eşfâk Berki'ye benim için "60'tan sonrakilerin en yeteneklisi O" demiş.
- 956
"Şiir deyince ben başka bir dile aktarılıp da değerinden hiçbir şey yitirmeyeni anlıyorum" sözümü İlhan Berk aynen kendi imzası ile almış.
- 957
Şimdi saymayayım ünlü şairlerin malum sınıf arkadaşlıkları Türk Şiir Tarihini belirliyor.
- 958
Dünyada bu kadar yalnız olmasa bu kadar alkol tüketilmezdi.
- 959
Yalnızların adresi bellidir.
- 960
Dünya güzel; yaşamak güzel; insanlara rağmen.
- 961
Emel Güz iyidir; Orhan Göksele de...
- 962
Şenol Gürel "İlesiz"; Şerif Tezgörenler "Yelesi Sarı Kısırak" adlı şiir kitaplarını çıkardı.
- 963
Ahmet Günbaş telefonda dedi ki: "Bazı şairler hatırlanmak için erken ölüyor".

90'LARDA ÇİFT KALE MAÇ

Yakabileceğim herhangi bir şey yok mu?
Aklımın geri kalan yerlerini zile takıp oynatıyorum
Kendi zilime basıp basıp kaçıyorum
90'larda mahalle maçlarında bir seni seviyorum
fisıldamıştım
Tribün coşkusuna eridi gitti.
Çift kale maç yapsak ikisini de sana veririm
Vur derim pas at
Tek s'yle bir vurgun yerim
Yerin dibinden en kolay yerin dibine giderim

90'larda çift kale maç yapsak
İki kaleyi, değil
İki takımı da sana veririm
Ben, takım tutmuyorum
Ellerime bulaşıyor kravatım
Bir kanlımla davalık olur gibi oluyorum

Köyüme dönseydim en fazla patatesimle davalık olurum
Yerin dibine batasınca
Yerimi kapmış diye
Yerin dibine batasınca ziller

Aklımı oynatıyorum mezdeke açıp
Ben bu şiiri lirik olmayan bir adamın ağzından yazıyorum
Şiir değil kod yazıyorum
0'lar 1'lerle bahis sitesinin ana kartına girdim.
Adamın ağzından korsan yayın yapıyorum.

964
Yalnız kadın, hastalandı veya öldü. Sevgiden üstüne çıkan, beslediği sokak köpeği hep onu arıyor, geceleri gelip evinin önünde uluyor. Köpekler çok sadık. Diyorlar ki on bin yıldan beri. İçgüdülerine işlenmiş.

965
Ozan Öztepe'nin eşi Derya annesiz kalmış beş sokak kedisini sahiplendirdi.

966
Geçen bir iş vesilesi ile Mehmet Erte'yle konuştuk. Başkalarının yazdıkları ile uğraşmandan seni okumak imkânı olmuyor dedim. Hiç haber kanalım yok. Meğer yeni bir şiir kitabı çıkmış. Bir başkası da çıkacakmış yakında. İyi şairdir.

967
Rüya: hafızadan yararlanarak ani animasyon ve seslendirme. Senaryo ve rejisi.

ÇİÇEK HÂFİZ GÜLİSTANA GÖÇÜYOR

Babam Çiçek Hâfîz'a... O, sevgilisinin yanında şu an...

"O, koşarak sana gelen var ya; ... Odur içine ürperti düşen... Kutsanan, bereketli sayfalaradır o... Yüceltilen, tertemiz sayfalarda," (ABESE, 8-9-13-14)

yücelikse ey Rûmî
suhtesiniz
rahle-i tedrisimde
sen de, Tebrizli de

kim bilir kaç kez
boğazı düğümlemiştir
düğümlemiştir sözcükler
adem elmasında babamın
varlığım için

yücelikse ey Mevlânâ
cim karnında noktasın
benim yerim
yanıdır İsa'nın...

taşıttıkları çarımğa
gerilmişliği varsa nebinin
yüzlerce tavafım var
etil alkollü
o koridorda benim

elimde dosyalar
yüz sürmüşlüğüm
tıbbi mabetlere
onun varlığı için

yok, yücelikse sûfi
ÂDEM'dir dengim

babam ki
o da solcuyum diye
kova kova
evden kovmuştu beni
kovamayacağımı bile bile...

yok, yok, ben NUH'tan da
LÛT'tan da yüceyim

ne yeni bir soy
tohumlamışlığımız var
ne de konuklarımıza
göz koydular

UR

Bakır ve tunç sesleri kesilip insanlar durulup
yabani otlar kaplarsa yeryüzünü yeniden
bil ki vakit yakındır, beni bul

kıyametimin içinde gündüz gece
kozamda, ilençli bir imgeyi dokuyorumdur
sevgilim, bana bak
bak ve rahmindeki söylenmemiş
sözleri yüzüme doğru

beni bul, şiir olur, belki güneş
kesik bilekli rüzgârlar ve sen
-den ağın özsuyum

içimde paramparça biriken
kıvılcımın damarları, genişleyip patlayan
kılcalları ateşin, adımın anlamı
belki sen olursun

gizdir bakışların ardında birbirini arayan
solup giden, dikenli teller önünde
ölüm ve ten sevgilim, işte
ruhumuzla aşmamız gereken iki ur.

sen bilirsin Rûmî
"kır bacağımı otur"
dedi ruhum,
babamın yanında
camiye oturdum
tanrısız;
yüzünün
her çizgisine oturdum
gözünün her yaşına...
oturduk
çocukluğunu okşadık onun...

Ama ey Mevlânâ
o küçük adam ölüyor
başı önünde
ruhu kafesinde
Çiçek Hâfîz
gülüstana göçüyor

ey MERYEM
MARIA
hiç kıskanma
yücelikse
anamın nedimesi olursun
en fazla...

GÜLSÜM CENGİZ'İN “AHMET”İ (Şiirde Gizlenen Antagonist - Protagonist Karakterler)

Hasan EFE

Konuşma dili dışında birçok alanda kullanılır *antagonist* ve *protagonist* kavramları.

Gülsüm Cengiz'in *Ahmet*'i şiirine yaklaşırken bu kavramların (antagonist ve protagonist) biraz daha hafiflediğini fark edebiliriz. Şiir bu yönde ele alındığında bakış açımız genişleyebilir diye düşünüyorum. Metin/şiir açıklamayla yaklaşılmayacak.

Salt metin/şiirde oluşturulan kahramanların *antagonist* ve *protagonist* yaklaşımlarının örgüdeki gelişim aşamalarına bakacağız.

Yazının akışı içinde metin/şiirle kendi bedenimizdeki sinirsel/hücresele işleyiş arasında bir bağlantı kurup yer yer sosyal alandan edebiyat ve sanata kısa da olsa felsefeye değineceğiz.

TDK² bu kavramı şöyle açıklar, *antagonistin anlamı düşman karakterdir. Filmlerde ve kitaplarda, iyiliği engelleyip kötülüğü egemen kılmak isteyen tüm karakterler antagonist olarak nitelendirilir.*

Yazın, felsefe ve sinemada da kullanılan bu kavram, protagonistin karşıtıdır.

Protagonist başkarakter anlamındadır. Metinlerde; anlatı veya kurgularla oluşturulan sanat ürünlerinde iyi olan kişiler, toplum ve insanlık için yararlı cabalar içinde uğraş verenlerdir yani protagonisttirler. Bunlar, topluma zarar veren, insanların ve insanlığın gelişimini engelleyip kendi çıkarları doğrultusunda her şeyi göze alabilecek olumsuz karakterlerin kötü niyetli emellerini yok etmek için mücadele ederler.

Dünya ve Türk yazınında bunun binlerce örneği yer almaktadır. Masal, destan, roman, öykü ve şiirler... İlyada, Memleketimden İnsan Manzaraları...

Kurgulardaki başkahraman (protagonist) olay akışındaki gerilimlerle bir ya da birden fazla antagonistle karşı karşıya gelerek sorunları çözer veya çözüm yolları gösterir. Böylece sanatsal bir güçle topluma ışık tutar. Katharsis ve mimesis yoluyla yazınsal metinlerde okura, sahne ve sinema sanatlarıyla da izleyiciye örnek olmaktadır.

Antagonistler sürekli olarak başkarakterle çatışma içindedir. İyilik, doğruluk, güzellik, eşitlik ve adalet gibi kavramlardan değil kötülükten yanadır bu karakterler. Ana kahramanı yenmek için hile, yalan ve şiddete başvururlar.

Antagonist, metin/kurguda ana karakteri (**protagonist**), engellemek için yer alır. Bir başka deyişle karşı kişi veya muhalif düşman olarak da bilinir. Yazın dünyasında Faust ve Times Arrow, antagonist olarak örnek olarak verilebilir.

Bu iki kavram; iyi-kötü, güzel-çirkin, çalışkan-tembel... şeklinde de düşünülebilir.

Biz antagonist kavramını marksizmden farklı olarak görürüz. Karl Mars bu kavramı, "**antagonizm** ile yaratmak, üretmek" biçiminde ele alır.

Bu iki kavram yaşadığımız salgın dönemi akışında da yer alır, denebilir.

Dünyayı kasıp kavuran Covit 19 salgını nedeniyle insanlar, yaşamlarını tedirgin olarak sürdürmekte. Öte yandan, "Nasıl sağlıklı yaşarsınız?", "Covitten uzaklaşmak için neler yapmalıyız?" soruları için yanıt aramaktadırlar.

Salgından kurtulmanın en kolay yolu temizlik, maske ve mesafe olarak bilinmekte. Uzmanların açıklamalarına göre diğer bir yol ise bağışıklığı koruyup sağlıklı beslenmedir.

Bu işleyişte de protagonist ve antagonist bir işleyiş olduğu söylenebilir.

Bağışıklığı güçlendirmede temiz hava ve besinler ayrı bir önem taşır. Aldığımız her besin sindirimde sentezlenirken protein, mineral, vb amino asitlere dönüşür. Temiz su ve sağlıklı havanın (oksijen) etkisiyle hücre yapımız güçlenir ve dışarıdan gelen virüslerle savaşır. Eğer bu süreçte işler istenildiği gibi gelişmezse zararlı mikroplar öne çıkar. Yani antagonist bir süreç başlar.

Farmakolojide bu şöyle işler. Antagonist, vücutta bir reseptöre bağlanarak o reseptörü doğal olarak uyaran bileşiğin yerine geçerek o reseptör uyarıldığında doğal olarak ortaya çıkan sonucu engelleyen bileşiklerdir. Postsinaptik hücre üzerinde bulunan bir nörotransmitterlerin etkisini inhibe eder veya bu etkiye karşı koyarlar.³

Buradan da anlaşıldığı gibi antagonist, bir hormonun, sinir hücresinin veya bir ilacın etkisine zıt bir etki yapan her hangi bir maddedir. Bu işleyişle kaslarımız kasılır ve çekilirken birbirine karşıt hareket oluşturur. Böylece biz ayakta kalırız. Bunu yani sağlıklı ve huzurlu olabilmek için gerekli olan biyokimyasal işleyiş, şu açıklamayla somutlaştıralım.

Her gün yediğimiz besinlerin antagonist ve agonist (sinerji) etkisi bizi sağlıklı kılar. Bu etki göz ardı edilirse sağlıklı yaşam yavaş yavaş bizden uzaklaşır. Örneğin A vitamini ve Çinko. A vitamini, düzenleyici özelliğini koruyabilmek için yeterli miktarda çinkoya gereksinim duyar. Çinko A vit. taşınmasında rol alır. Sinerjik bir etki yaratır. Bu sinerjiyi sağlamak için balık ve yeşil salata, kırmızı et brokoli vb besinler önerilir. Ayrıca kalsiyum ve D vitamini de agonist (sinerjik) etki yaratır. 4

Öte yandan antagonist etkiler yaratan besinler (mineraller) de vardır. Tahıllar ve ıspanak gibi yeşil yapraklı besinlerdeki oksalik asit kalsiyum ile birleşerek suda erimeyen tuzları oluşturarak emilimi azaltır. Yani toplumumuzda çok sevilen yoğurtlu ıspanak çekici olsa da sağlık açısından sakıncalı olabilir.

Bir başka açıdan bakarsak magnezyum ve kalsiyum mineralleri sindirimde fazla alındığında bağırsak emilimi için rekabete girerler. Sonuçta magnezyum eksikliği durumunda kalsiyum eksikliği de ortaya çıkabilir.

Sodyum ve potasyum, magnezyum ve sodyum mineralleri antagonisttirler.

Nereden bakarsak bakalım antagonist / protagonist bir sarmalın içinde yaşıyoruz.

Sanat, edebiyat, kültür, bilim, toplum bilim, ekonomi, siyaset bilim; besinler ve ikili ilişkiler bu zıtlıklar üzerinden yürüyor.

Sanat kurmacaları da!

Prof Dr Ender Yarsan 5 antagonisti şöyle ifade eder,

"[ing. antagonism; Fr. antagonisme]. Kişiler, kurumlar, toplumsal grup ya da sınıflar, öğretici ya da ideolojiler arasında söz konusu olan uzlaşmaz, üstesinden gelinemez çelişki ya da karşıtlık durumu için kullanılan terim."

Yazımızı yukarıdaki tanımlamadan yola çıkarak sürdürüceğiz.

Bu açıklamalardan sonra Gülsüm Cengiz'in *Ahmet* şiirine bakalım.

Ahmet

Çocuklardan bir çocuk

Ahmetlerden bir Ahmet'ti;

-okuldan çıkınca koşarak gittiği

ne bir çocuk parkı,

ne futbol sahası

ne de bir kütüphane;

ayakçı olarak girdiği fabrikada
işçiydi iki ayda-

Ahmet, çocuk Ahmet
on üçünde işçi Ahmet;
defter kitap parası kazanmak için
girdiği iş yerinde
kaptırdı bedenini dev bir prese...
Ağlaşırken insanlar
Kibritçi Kız masalına,
öldü, henüz on üç yaşında...

Bir fotoğrafı kaldı
gazete sayfalarında;
yoksulluğun göstergesi
çıplak ayaklarındaki plastik terlik...
Çocuklardan bir çocuk,
Ahmetlerden bir Ahmet'ti;
Sistemin çarklarının öğüttüğü
ne ilk ne de son çocuk işçi...

-Yoksuldu babası;
boyun eğdi patronuna,
şikayetçi olmadı;
ölümü bir çırpıda
diyeti taksit taksit ödendi.
Otuz bin liraydı
Ahmet'in yaşanmamış hayatının,
düşlerinin bedeli-

Sustu yasa,
sustu vicdan,
sustu insan...
Boşlukta asılı şimdi,
yanıtı bilinen pek çok soru...
Nasil yan yana gelir
çocuk ve işçi sözcükleri,
neden bu kadar kolay bir çocuğun ölümü?

Ahmet, çocuk Ahmet
senin için değil hak hukuk,
mülkün temelidir adalet;
yazgı bilindikçe yoksulluk,
sürüp gittikçe duyarsızlık;
bir olup el verip birbirine
karşı çıkmadıkça insanlık
çocukların gülüşüne kan düşürenlere...

Gülsüm Cengiz

Bu şiirde protagonist bir karakter görülüyor.
Antagonist karakter de kişi olarak öne çıkmıyor.

Şair metnin/şiirin kurgusunda kişi değil bir sistemin
işleyişini öne çıkarıyor. Gizlenen ve adından söz edilmeyen
karakterler sistemin işleyişinde saklanıyor.
Özellikle protagonist bir karakter de göremiyoruz kurguda.
İyiliğiyle öne çıkan, insanları koruyan, zorda olanların yanında
olan bir kurtarıcı da yok.

Bu bir umutsuzluk mu?

Bir yerde evet!

Oysa Cengiz'in kurgusu umutsuzluk değil bir sistem
işleyişinin göstergesi olarak düşünülebilir. Yani protagonist ve
antagonist unsurların geri çekildiği bir durum tespiti de
denebilir.

Bu minimal öyküsel şiirde yer alan
karakter (Ahmet) bütünün / sistemin içinde temel unsurdur.

Metin/şiir ne antagonist ne de protagonist özellik
gösterir. Buradan yola çıkarak okur, kurguya çekilir.
Şair protagonist karakteri şiir örgüsünde yer vermez, bunu
okurun zihninde canlandırmasını ister.

Cengiz, "Sustu yasa,/ sustu vicdan,/sustu
insan.../Boşlukta asılı şimdi,/yanıtı bilinen pek çok soru.../Nasil
yan yana gelir/çocuk ve işçi sözcükleri,/neden bu kadar kolay
bir çocuğun ölümü?" dizeleriyle sistemin işlevsizliğini yüzeye
çıkarak, her okurun protagonist bir karakter olmasını ister.
Bunu güçlendirmek için metin/şiirdeki bireyin (Ahmet)
yoksulluk ve yoksunluğunu öne çıkarır alttaki dizelerle,

"Çocuklardan bir çocuk/Ahmetlerden bir Ahmet'ti;/-
okuldan çıkınca koşarak gittiği/ne bir çocuk parkı,/ne futbol
sahası/ne de bir kütüphane;/ayakçı olarak girdiği
fabrikada/işçiydi iki ayda-/Ahmet, çocuk Ahmet/on üçünde işçi
Ahmet;/defter kitap parası kazanmak için/girdiği iş
yerinde/kaptırdı bedenini dev bir prese...// öldü, henüz on üç
yaşında.../Bir fotoğrafı kaldı/gazete sayfalarında;/yoksulluğun
göstergesi/çıplak ayaklarındaki plastik terlik..."

Şair yine metin/şiirdeki bireyden "Ahmet"ten, yola
çıkarak "Ahmetleri" şu dizelerde çoğaltır,

"Çocuklardan bir çocuk, /Ahmetlerden bir
Ahmet'ti;/Sistemin çarklarının öğüttüğü/ne ilk ne de son çocuk
işçi..."

Böylece okur zihninde yer edecek protagonist ekti
güçlendirilir.

Bunu şu şekilde basitleştirebiliriz. Yaşam koşullarımız
gün geçtikçe ağırlaşıyor. Elimizdeki demokratik haklar
alınmakla kalmıyor, öte yandan olanlar da işlevsizleştiriliyor.
Yasalar gerektiği kadar koruyucu ve adil değil. Üretim
koşullarındaki zorluklar, olumsuzluklar, haksız kazançlar,
çocuk işçilerin sayısı gün geçtikçe artıyor. Bizler susup sessiz
kaldıkça bir Ahmet değil, binlerce Ahmet fabrika ve
işyerlerinde ölüp gidecek...

Örgüde **duygu etkisi**, çocukların yasalar karşısında
gücsüz kalmaktan öte, bu yasaların çocuk hakları için
işlevsizliğini, yasa işlese bile gücsüzlerin elinden (*Yoksuldu
babası;/ boyun eğdi patronuna,/şikayetçi olmadı;*) parayla satın
alınabileceği (*ölümü bir çırpıda /diyeti taksit taksit ödendi./Otuz
bin liraydı/Ahmet'in yaşanmamış hayatının,/düşlerinin bedeli-*
) vurgusuyla düzen eleştirisi yapılarak artırıyor.

Şiirdeki olay, bireyle (Ahmet) ile başlıyor. Ve metinde
yer almayan olay anlatıcısının aktarımları yani açıklama,
betimleme ve öngörülerıyla düğümleniyor. Ortaya konulan
bireylerin (Ahmetler) de bu sistem içinde ölüp
gittiği vurgulanarak çözümleniyor.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi protagonist karakterler
metin/şiirde belirmiyor. Biz onu
dizelerdeki **eklektik** ve **aktarımsal** çağrışımlardan çıkarıyoruz.
Bu şöyle belirtilebilir,

*İyilik için uğraşıp çabalamayan, öte yandan dürüst ve
namuslu kişilerin sessizliği karşısında bir değil binlerce iş
cinayeti yaşanacak, adalet işlemeyecek, yoksulluk kanıksanıp
kabullenecek...* Şair bunu şu dizelerle belirtiyor.

"yazgı bilindikçe yoksulluk,/sürüp gittikçe
duyarsızlık;/bir olup el verip birbirine /karşı çıkmadıkça
insanlık/çocukların gülüşüne kan düşürenlere..."

Olay akışının çözümünde işlevsiz ve sindirilmiş, sesiz
ve silik bir protagonist oluşumun eleştirisi de yapılıyor
denebilir.

Sonuçta "Ahmet"e, metin/şiirde gizlenip **okur
zihninde güçlenen** protagonist ve antagonist çatışmalarının
bir şiiri olarak bakılabilir.

Alemşahlı, Kasım 2021

Kaynaklar

1. Sarmal Çevrim, kasım aralık 2021, sayı 24
2. TDK Türkçe Sözlük
3. www.wikipedia.org
4. Etkin Sağlık, Ağustos/Eylül 2021, Sayı 4, İstanbul
5. http://enderyarsan.ne

Muammer KARADAŞ

ALTMİŞ YAŞ LİRİKLERİ

III/İNSAN TÜKENİR BİR GÜN

Olabilir, niye olmasın, sıkılabilir insan
yaşlandıkça kendinden
Yaşlandıkça sıkılabilir bir köprüden,
altından akan sudan
Yaşadığı şehirden, umutlanmaktan,
ceviz ağacı dikmekten
Sıkılabilir insan sığındığı yataktan,
inleyen buzdolabından
Karisından, çocuğundan, düşlerinden
sıkılabilir bir gün
Mektupsuz, şiirsiz geçen geçen her günden,
sıklıktan
Sıklıktan sıkılabilir insan yaşlandıkça,
ovar kendini
Kurtulmak için sıklıktan,
insan sıkılabilir gemilerden
Sıklıp yakabilir ansızın onları

İnsan tükenir bir gün,
anarşi ele geçirir bedeni
Bir ses yuva kurar kulağa,
aykırı bir ses, yaralı bir ses
Bir el dokunur tene, unutulmuş bir el,
ürperir soğuktan
Ayak direnir, kollar intihar eder,
pelteleşir yürek
Ne saç sakal bir şey umar
ne göz önemser yasakları
Geçmiş upuzun bir tren katarı gibi,
son vagonunda bir ölü
Yaşamakta direnen bir ölü,
ölse de gider ölmese de

Nihan IŞIKER

EBCET I

Bana önce
Hangi takvim sayfasını koparacağımı de
Sonra sileyim tüm hesapları

Levent KARATAŞ

BEŞİNCİ KAT BATTANİYESİ

eski battaniyemi çıkardı annem hurçtan
muntazam üstümü örttü geceleyin
ev sahibi kedi Lokum
eski kahverengi battaniyeyi
kokladı durdu o gece

yün desenlerinde patileri gezindi
yer yaptı uyudu üstünde
şekerim reçelim balım
hiç evlenmedin ki a edepsiz

annem vır vır konuşunca
gargaraya geldi unuttum
abimin ilk gördüğü yağmurla bahçeye atlayıp
dans eden kedicik hikâyesini
yeniden hatırlayınca kavradım

bu onun ilk uyuduğu battaniyeydi
çocukluğuydu kaçıp geldiği beşinci kata
sığındığı ilk evdi kabullenişimizdi
huzur bulduğu sürgündü
onu kokluyordu
yuvasının ilk kokusu.

1 Aralık 2021, Acıbadem

Güzin Y. ŞAHİNLER

GÜZ SIKINTISI

gene mi hayal kırıklığı
gene mi güz geldi?
kim koydu aramıza bu tuhaf çelişkiyi?
deniz bakmıştık bir zaman
martı sesleri, gemilerin ayak izi silindi

dağların sulara yaslandığı yerde
beklerdim seni...
belki beni son görüşündü, bunu hatırla!
niyet ettiniz, dilinizi çarpmıha gerdiniz
sıvazla boşluğumu, gerilsin aynaya yüzüm

unutmayı kimse koymasın aklına.

Yayın Yönetmeni	: Ramis Dara	Katkı Payı	: 70 TL.
Prodüksiyon	: İhsan Üren, Zühtü Engüdar - Ersin Erdem, Zihni Engüdar, Yalçın Oğuz.	Posta Çeki ya da Banka hesabı	: Ramis Dara adına açılmış; 6025702 numaralı Posta Çeki hesabı ya da Yapı Kredi Bankası Mudanya şubesi (567) Hesap No: 72092839 IBAN: TR37000670100000072092839
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Halim Çiftçi (Ömerbey Mah. Ş. K. Ahmet. Sok. Fidan Apt. B. Blok. Kat: 2, D: 5- MUDANYA)	Yazıcı çıkışı	: Detay Copy Matbaa, Tahtakale Mah. Çelebiler Cad. No:9 16040 Osmangazi - BURSA
Yazışma ve posta kargo adresi	: PK 68 16361 Ulucami - BURSA		
E- Posta	: akatalpa@hotmail.com		
Yayın Türü	: Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 - 7685		

Ocak 2000'de Bursa'da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi
Akatalpa (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının başışladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.